

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie
Chełmskie Towarzystwo Naukowe

Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych

Redakcja naukowa:

Halina Bejger
Oleg Lisovets
Swietłana Borysiuk

Chełm – 2021

Recenzenci:

dr hab., prof. **Mykola Krylovets**

Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola

dr hab. prof. PWSZ w Chełmie **Roman Jusiak**

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych: monografia. Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021. 190 s.

Publikacja stanowi kontynuację serii monografii zbiorowych „Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski” w ramach międzynarodowej współpracy naukowej Niżyńskiego Państwowego Uniwersytetu im. Mykoły Gogola z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie. Niniejsza monografia porusza aspekty partnerstwa w rozwiązywaniu współczesnych problemów społecznych. Autorzy zajmują się teoretycznymi i praktycznymi zagadnieniami partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, identyfikują aktualne trendy partnerstwa społecznego. Wyniki badań naukowych pomagają udoskonalić koncepcję zrównoważonego rozwoju społecznego obu krajów.

ISBN

978-83-956345-0-5

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

u. Poczтова 54, Chełm 22-100, Polska

Spis treści

Wstęp	5
--------------------	---

Część I

TEORIA I PRAKTYKA PARTNERSTWA W SYSTEMIE INSTYTUCJI SFERY SPOŁECZNEJ

Rozdział 1. Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań socjologicznych w zakresie partnerstwa w zarządzaniu instytucjami społecznymi

Igor Meschan, Viktor Kuzmin, Maria Kuzmina..... 9

Rozdział 2. Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych

Tetiana Lyakh, Tetiana Spirina..... 22

Rozdział 3. Statystyka płci jako czynnik w kształtowaniu ustawodawstwa uwzględniającego kwestie płci: doświadczenia Ukrainy i Unii Europejskiej

Olena Bezborodova..... 31

Rozdział 4. Miejsce instytucji społeczeństwa obywatelskiego w systemie zwalczania przemocy uwarunkowanej płcią

Viktorija Sychova, Iryna Krasnolobova..... 48

Rozdział 5. Społeczno-pedagogiczna usługa – „Uniwersytet Trzeciego Wieku”: teoretyczne i metodologiczne zasady i doświadczenie partnerstwa instytucji sfery społecznej

Antonina Kononchuk..... 60

Rozdział 6. Doświadczenie partnerstwa społecznego w realizacji projektu „Przygotowanie konsultantów-wolontariuszy do pracy w Telefonie Zaufania metodą równy z równym”

Swietłana Borisjuk, Halina Beiger..... 76

Rozdział 2.

Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych

Tetiana Lyakh, Tetiana Spirina

Розвиток волонтерських ініціатив як інструменту активізації людських ресурсів місцевих громад

Тетяна Лях, Тетяна Спіріна

Актуальність проблеми

Для успішного соціального розвитку українського суспільства наразі важливим є вирішення проблем забезпечення соціальних гарантій, соціального захисту, створення умов для соціальної адаптації у безпечному й сприятливому середовищі сім'ї, соціальному оточенні, громаді. Процеси демократизації, розбудова громадянського суспільства зумовлюють зміни пріоритетів соціальної політики, соціального виховання та діяльності соціальних інститутів, інтегруючи зусилля, засоби і можливості різних державних та неурядових організацій на всіх рівнях, в тому числі й на рівні територіальної громади, з метою проведення соціальної роботи з дітьми та молоддю, залучення самих суб'єктів до вирішення власних проблем, сприяння їхній активній участі в суспільному житті.

На сьогодні, потреби громади є доволі різноманітними і місцевій владі іноді бракує не лише ресурсів, а й часу реалізувати всі задуми й швидко реагувати на виклики й соціальні проблеми. Одним із важливих ресурсів у цьому контексті є використання волонтерського руху для реалізації заходів місцевої влади та громадських ініціатив. Саме тому, дослідження можливостей використання волонтерських ініціатив як інструменту активізації людських ресурсів місцевих громад є актуальною потребою сьогодення.

Волонтерство – це особливий вид благодійної діяльності, адже вимагає особливої пожертви з боку людини – часу та особистої участі.

Аналіз останніх наукових досліджень

Значний внесок у дослідження теоретичних та методологічних засад волонтерства зробили такі науковці, як: О. Безпалько, Р. Вайнола, Л. Вандишева, Т. Журавель, Н. Заверико, І. Зверєва, А. Капська, О. Карпенко, Г. Кrapівіна, Г. Лактіонова, Т. Лях, Л. Міщик, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Петрович, Ю. Поліщук, К. Пуха, М. Тименко, І. Тохтарова; соціально-педагогічні аспекти волонтерської діяльності активно досліджували З. Бондаренко, О. Караман, Н. Комарова, В. Кратінова, Н. Ларіонова, С. Харченко, М. Чухрай, Н. Янц та ін.

Аналіз багаторічного досвіду волонтерства подано у роботах зарубіжних учених Г. Каскеллі, Р. Кроу, Б. Левайн, М. Мерріл, К. Навартнам, М. Нуланд та ін.; питаннями волонтерського руху в соціологічному контексті займалися такі відомі науковці, як: Д. Сміт, М. Харріс, К. Рочестер, Р. Хедлі, С. Елліс, К. Кемпбел; сутність, ознаки,

особливості, напрями та принципи волонтерської роботи вивчали Р. Лінч, Є. Матерна, С. Маккарлі, Л. Питка.

Отже у сучасних умовах завершення адміністративно-територіальної реформи в Україні в напрямі децентралізації, дослідження питання ролі волонтерства для місцевих громад набуває особливої вагомості, оскільки розвиток волонтерських ініціатив може бути одним із чинників ефективного розвитку територіальних громад і України загалом.

Характерні особливості та ознаки волонтерства

У світовій практиці найголовнішою ознакою волонтерства є те, що волонтер частину свого вільного (особистого) часу, сил, енергії, знань, досвіду добровільно (без примусу та вказівок «згори») витрачає на здійснення діяльності, яка є корисною людям і суспільству загалом.

У Записці Генерального секретаря ООН, адресованій Комісії соціального розвитку Економічної та соціальної ради ООН, виділено найважливіші риси волонтерства⁴⁰. Серед них:

- *джерело людського досвіду* – досвід, якого набуває особистість в процесі взаємодії з іншими людьми, соціальними групами, державою. Це і можливість напрацьовувати та вдосконалювати неформальний суспільний фонд знань, умінь і навичок встановлення й підтримки стосунків, захист від небезпечного впливу та емоційні й соціальні зв'язки, милосердя і толерантність, подолання конфліктів, солідарність, співробітництво, а також вплив на органи державної влади та органи місцевого самоврядування з метою стимулювання прийняття важливих рішень із урахуванням інтересів зацікавлених осіб;

- *духовна якість і громадянська чеснота* полягає не лише в тому, що ми робимо через любов та співчуття до інших, а й у тому, як це впливає на людину, яка надає добровільну допомогу, зокрема волонтерів;

- *забезпечення надійної платформи для відновлення зв'язків між людьми*. Наразі, волонтерство може стати одним з найголовніших засобів примирення та відновлення розділеного суспільства, оскільки ця діяльність здійснюється без дискримінації за певними ознаками;

- *етичний стандарт*, який ґрунтується на гуманістичних, релігійних та демократичних ідеалах і філософських концепціях та зумовлює якість людських взаємостосунків;

- *нові інтелектуальні ресурси* – волонтери сьогодні не лише виконавці програм та проєктів, але й джерело нових перспективних ідей, стратегічних цілей, нового життєвого досвіду;

- *нове бачення соціальної діяльності* полягає у новому ставленні до зайнятості в галузі соціальної роботи та соціального захисту й у мотивації своєї праці. Для особи, яка бере участь у волонтерських проєктах та програмах, первинним є не винагорода за працю, а кінцевий результат – допомога у вирішенні складної життєвої ситуації;

⁴⁰ Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч. посіб. / З. Бондаренко та ін.; ред. Т. Лях. Київ: Версо-04, 2012. 288 с. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/> (дата звернення: 08.01.2021).

– *солідарність і гуманна корисливість* – волонтери добровільно жертвують своїм часом заради встановлення взаємодовіри, причетності та участі, що робить їх зацікавленими в благополуччі інших;

– *турбота про людей* – співчуття, моральна підтримка, допомога, піклування сприяють формуванню важливої для людського суспільства атмосфери співпереживання, взаємо підтримки, взаємодії. Для соціальної роботи це важливий ресурс, який допомагає створювати безпечне середовище для існування та розвитку кожного члена суспільства;

– *участь і відповідальність як суть активної громадянської позиції* громадянськість, взаємодовіра, солідарність і відповідальність, підкріплені соціальними відносинами, які базуються на схожих світоглядних установах і спільності обов'язків, є взаємодоповнюючими цінностями.

Міжнародною експертною групою з питань волонтерства та соціального розвитку в 1999 р. були визначені *характерні особливості волонтерської діяльності*: неприбутковість; добровільність; корисність.

У межах цієї концепції експерти визначили *типи волонтерської діяльності*: взаємодопомога та самодопомога; філантропія та послуги іншим людям; участь або громадянський обов'язок; рекламно-пропагандистська діяльність або проведення кампаній.

Волонтерська діяльність – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членам громади; взаємодії між людьми для спільного вироблення нових шляхів вирішення проблем, які виникають.

У зв'язку з цим, актуалізується питання активізації людських ресурсів місцевих громад й готовності волонтерів до міждисциплінарної взаємодії у вирішенні пріоритетних соціальних питань. Це створює можливості для навчання та розвитку впродовж життя кожної людини⁴¹.

У Загальній декларації волонтерів⁴², прийнятій на XVI Всесвітній конференції волонтерів у 2001 р. в Амстердамі (Нідерланди), було визначено такі *принципи діяльності волонтерів*: визнання права на закріплення за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального становища; повага гідності й культури всіх людей; надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства; визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх забезпеченню; перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи при цьому ініціативу та творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем, спостерігачем.

Волонтерство є однією з основ громадянського суспільства, адже воно прийшло до нас разом із поняттями «громадянське суспільство» та «демократія», «громадські організації» та «активізація громади». Без участі волонтерів важко уявити громадські

⁴¹ Менеджмент волонтерських програм: посібник для підготовки менеджерів волонтерських програм: навч. посіб. / Т. Журавель та ін.; ред.: Т. Лях, Т. Сила. Київ: ОБНОВА-КОМПАНІ, 2020. 174 с. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33847/> (дата звернення: 08.01.2021).

⁴² Вайнілович Н. Волонтерський рух у сучасному українському суспільстві: мотиваційний аспект. *Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2010. № 2. С. 407-410.

організації й благодійність взагалі, без них унеможлиблюється якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу.

У XXI ст. країни світу у своїй соціальній політиці все більше зважають на міжсекторну взаємодію держави, бізнесу, громадських організацій. Саме шляхом встановлення балансу між різними силами формуватимуться цінності, встановлюватимуться пріоритети, розподілятимуться ресурси. Один із найпотужніших людських ресурсів у цьому процесі – волонтери.

Для України, як і для всього світу, волонтерство є актуальним і важливим з різних причин. По-перше, як свідчить багаторічний досвід залучення волонтерів, це ефективний спосіб вирішення складних проблем окремої людини, громади, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи держави про суспільне благо. По-друге, волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, інноваційні, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки йому безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення. По-третє, волонтерство – це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя своєї громади.

Нині в Україні організація роботи волонтерів у державних і громадських організаціях виходить на якісно новий рівень. Порівняно з минулими роками актуалізується питання менеджменту волонтерських програм, відпрацьовуються механізми залучення волонтерів до різних напрямів роботи. У державних та неурядових організаціях усе більше віддають перевагу навчених фахівцям з менеджменту волонтерської діяльності (координатори волонтерських груп, координатори волонтерської діяльності, координатори волонтерських програм тощо). Цей фахівець повністю відповідає за набір, підписання угод, постановку завдань і відслідковування результатів діяльності волонтерів.

Волонтерство як основа становлення громадянського суспільства

У доповіді програми Волонтерів ООН (The United Nations Volunteers (UNV) programme⁴³) «Стан світового волонтерства: трансформуючи управління» волонтерство розглядається як додатковий ресурс зростання громадської участі, залученості жителів до процесів прийняття та реалізації рішень, а також як засіб для залучення знань, умінь, навичок, досвіду для того, аби голос та участь, підзвітність і чутливість, як ключові засади доброго врядування, доповнювали інші рішення у сфері розвитку. Волонтерська діяльність забезпечує взаємодію від локального до національного і глобального контекстів. Також, зазначається, що процеси децентралізації фокусують увагу на сфері місцевого самоврядування, зокрема, на волонтерській діяльності на цьому рівні⁴⁴.

Залучення активних громадян до волонтерської діяльності допоможе реалізації їхніх основних потреб: відчувати власну значимість і корисність, належність до колективу інших волонтерів, причетність до громади; домагатися поваги, визнання і подяки; зміцнювати, розширювати соціальні вміння і навички; розширювати знайомства та спілкування; особисто та в команді вирішувати проблеми громади.

⁴³ UN Volunteers. URL: <https://www.unv.org/> (дата звернення: 05.01.2021).

⁴⁴ United Nations General Assembly (UNGA) (2002). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38). Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session. Agenda item 108. <http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2002/a56r038-e.pdf> (дата звернення: 05.01.2021)

Активізації людських ресурсів місцевих громад сприяє створення соціальних установ та організацій громаді; розвиток професіоналізму та компетентності у членів громади, як співробітників так і волонтерів; боротьба за зміни, зокрема зміни в соціальній політиці⁴⁵.

Волонтери активізують власні особистісні ресурси, сприяють саморозвитку і самореалізації, умінню працювати у міждисциплінарній, мультидисциплінарній командах, підвищенню рівня толерантності, креативності як власного адаптаційного ресурсу і умови ефективної діяльності, рефлексії, стійкості до емоційного вигорання і професійної деформації, отримання фахових знань та практичного досвіду⁴⁶.

Головною умовою активізації людських ресурсів місцевих громад, ми вважаємо прагнення соціальної активності, соціальної значущості, самоврядування, інтерес спробувати і досягнути поставленої мети, удосконалення здібностей, стимулювання ініціативи та творчості. В процесі такої діяльності члени громади набувають знання про соціальні проблеми суспільства, розуміють принципи, сфери та шляхи допомоги людям і собі. Тобто формується громадянин, здатний взяти на себе відповідальність за процеси, що відбуваються у суспільстві.

Ефективність залучення волонтерів до соціально-економічного розвитку територіальних громад, до налагодження продуктивної співпраці залежатиме від кількості та складності соціально-економічних завдань, які доведеться вирішувати, чисельності і компетентності зацікавлених груп, що їх відстоюють та бажають домовитися, а також – від компетентності фахівців, які організовують роботу волонтерів, розробляють волонтерські програми.

Активізація взаємодії волонтерів з органами місцевого самоврядування на основі механізму їх залучення до забезпечення соціально-економічного розвитку громади сприятиме підвищенню рівня поінформованості громади про дії та плани влади, формуванню спільного плану заходів з волонтерами, які представляють інтереси громади, покращенню передумов соціально-економічного розвитку громади.

Визнання внеску волонтерської діяльності у розвиток громад є невід'ємною ознакою розвиненого суспільства. Держава має не лише створювати умови для вирішення проблем громад, а й стимулювати участь членів громади у відстоюванні власних прав, розбудові громадянського суспільства та участі в державотворчих процесах.

Волонтерство – це той компонент, який об'єднує громаду, дає можливість громаді згуртуватися навколо спільної ідеї, вирішення проблемного питання, яке може хвилювати. Якщо говорити про активізацію людських ресурсів місцевих громад, волонтерство можна розглядати як основний інструмент реалізації волонтерських ініціатив у громадах. Об'єднуючись, навколо різноманітних ідей, волонтерських проєктів та ініціатив, волонтери та члени громади вчаться брати на себе відповідальність, нести цю відповідальність, активно долучатися до розвитку громади і розуміти через які інструменти. Тому волонтерство – це компонент, який включає в собі і міжвідомчу, і міждисциплінарну й міжсекторну взаємодію, і підвищення компетенції, й активне включення в життя громад, демонструє, наскільки

⁴⁵ Школа волонтерів: навч. посіб. / заг. ред. Г. С. Скитьової. Київ, 2016. 166.

⁴⁶ Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: метод. розробки. Укл. Т. Рудякевич. Житомир: ЖДУ, 2004. 48 с.

волонтерство може розширити свідомість, дати можливість командної взаємодії, а у подальшому бути більш конкурентоспроможними при працевлаштуванні.

Соціальна робота в громаді розглядається як втручання і активізація місцевих людських ресурсів з метою вирішення соціальних проблем, підвищення рівня надання послуг і соціального функціонування її членів. Особливість розвитку волонтерських ініціатив як інструменту активізації людських ресурсів місцевих громад полягає в тому, що члени громади визначають власні потреби, виробляють рішення і працюють, щоб виконати його. Громадяни вчаться, як працювати разом ефективно, здійснювати планування, розподіляти та залучати ресурси, оцінювати результати роботи. Вони можуть отримувати допомогу та підтримку від волонтерів, але саме члени громади контролюють процес вирішення певної проблеми⁴⁷.

Також важливий поступ Україна зробила в нормативно-правовому забезпеченні волонтерської діяльності.

Основним законодавчим актом, що регулює волонтерську діяльність в нашій державі є Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI «Про волонтерську діяльність». У ньому визначено, що волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Також визначені принципи, на яких ґрунтується волонтерська діяльність, а саме: законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості⁴⁸.

У 2015 р. до Закону України «Про волонтерську діяльність» було внесено ряд змін, що дозволили:

- відхилити необхідність реєстрації у Міністерстві соціальної політики України статусу «волонтерської організації» для організацій, які залучають до своєї діяльності волонтерів;
- знизити вікові обмеження для волонтерування дітьми з 16 до 14 років;
- відмінити необхідність обов'язкового страхування тощо.

Указом Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»⁴⁹ від 26 лютого 2016 р. № 68/2016 затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства. У ньому одним з напрямів реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 рр. визначено створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці, окресливши опрацювання питання щодо участі України в Європейській конвенції про довгострокову волонтерську службу, одним із завдань стимулювання волонтерської діяльності.

У Концепції розвитку громадянської освіти в Україні⁵⁰, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р, зазначено, що одним із завдань громадянської освіти є формування активної життєвої позиції,

⁴⁷ Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.

⁴⁸ Про волонтерську діяльність. Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3236-17> (дата звернення: 05.01.2021)

⁴⁹ Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text> (дата звернення: 04.01.2021).

⁵⁰ Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні: Розпорядження від 03.10.2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-р#Text> (дата звернення: 11.01.2021).

здатності до громадських ініціатив і волонтерства та про те, що волонтерська діяльність є одним з основних змістових напрямів громадянської освіти.

За оцінками експертів⁵¹ регулювання волонтерської діяльності в нашій країні є досить ліберальним і сприятливим. Проте, все ж залишилися проблеми, які потребують вдосконалення норм згаданого закону з метою створення ще більш сприятливих умов для розвитку волонтерського руху та безперешкодного забезпечення волонтерської діяльності у громадах. Серед таких проблем: відсутність базової державної підтримки осіб, які займаються волонтерською діяльністю; наявність вікових обмежень щодо осіб, які здійснюють волонтерську діяльність, та низький рівень залученості дітей до здійснення волонтерської діяльності; недостатній розвиток напрямів та форм волонтерської діяльності онлайн; відсутність фінансової підтримки проєктів щодо провадження волонтерської діяльності з державного і місцевих бюджетів; відсутність державної цільової програми сприяння розвитку волонтерської діяльності. Розглянемо ці проблеми детальніше та спробуємо визначити шляхи їх вирішення.

Однією з основних проблем волонтерської діяльності в Україні є недосконалість механізму страхування життя осіб, які здійснюють волонтерську діяльність, та відшкодування їм витрат, пов'язаних з нею. Як зазначалося вище, до Закону України «Про волонтерську діяльність»⁵² у 2015 р. вносилися суттєві зміни, якими було передбачено, що організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, мають право страхувати життя і здоров'я волонтерів на період провадження ними волонтерської діяльності відповідно до Закону України «Про страхування»⁵³ та відшкодовувати волонтерам витрати, пов'язані з наданням ними волонтерської допомоги, передбачені статтею 11 цього Закону (ст. 5). Однак механізм відшкодування коштів на проїзд, житло, отримання візи, харчування, поштові і телефонні послуги, є досить бюрократизованим та потребує від волонтера великий перелік підтверджуючих документів.

Звісно, було б доцільно виправити цю проблему і на рівні визначення актом Уряду розміру граничної норми добові витрати волонтера (проживання, харчування, витрати на поштові та телефонні послуги), які може здійснювати орган державної влади або місцевого самоврядування при залученні волонтерів.

А також доречно рекомендувати органам державної влади та органам місцевого самоврядування передбачити добові витрати волонтера і витрати на проїзд волонтера до місця здійснення волонтерської діяльності в своїх бюджетах.

Потребує вирішення проблема вікового обмеження щодо осіб, які здійснюють волонтерську діяльність. Так, відповідно до абзацу другої частини першої статті 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які є дієздатними. Особи віком від 14 до 18 років здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів

⁵¹ Карта правових реформ для громадянського суспільства в Україні. Київ, 2020. 162 с. URL: <https://docs.google.com/document/d/1PKfk4ynyxzkYAgCpv1uer1BFgr0xbDEH35lZgFZawBk/edit> (дата звернення: 02.01.2021).

⁵² Про волонтерську діяльність. Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3236-17> (дата звернення: 05.01.2021)

⁵³ Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96-ВР: станом на 17 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr#Text> (дата звернення: 02.01.2021).

або піклувальника. Особи віком від 14 до 18 років не можуть надавати волонтерську допомогу за напрямками, визначеними абзацами восьмим та дев'ятим частини третьої статті 1 цього Закону, а також у медичних закладах.

Вказана норма Закону України «Про волонтерську діяльність»⁵⁴ щодо вікових обмежень дозволяє особам, починаючи з 14 років здійснювати волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника значно обмежує право осіб із частковою дієздатністю (до досягнення 14 років) здійснювати волонтерську діяльність.

Варто зауважити, що такі вікові обмеження спричиняють незадовільний рівень залученості дітей до волонтерської діяльності. І, якщо не можна відповідно норм Цивільного кодексу України знизити цей віковий поріг, то варто подбати про те, щоб школярі отримували інформацію щодо основ волонтерської діяльності з факультативних спецкурсів, виховних годин. Це б сприяло формуванню культури волонтерства, розвитку соціальної активності та мотивуванню дітей до цього виду діяльності у майбутньому.

На жаль, у чинному українському законодавстві відсутнє нормативне визначення терміну «волонтерська діяльність онлайн» і розвитку такого виду волонтерства не приділяється належна увага. Хоча умовах діджиталізації онлайн-волонтерство набирає популярності у світі і є різновидом волонтерської діяльності, що дозволяє дистанційно взаємодіяти по всьому світу за допомогою мережі Інтернет. Умови пандемії COVID-19 диктують такі реалії – багато людей потребує комунікації онлайн, онлайн підтримки, онлайн супроводу тощо. Такий вид волонтерської діяльності дозволяє залучати до неї, зокрема, певні групи немобільних та маломобільних громадян (особи з інвалідністю, які мають проблеми з пересуванням; люди похилого віку; особи, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною; особи, які не мають можливостей на вільне пересування тощо).

Тому органам місцевого самоврядування та організаціям громадянського суспільства слід звернути увагу на цей вид волонтерства та вивчити міжнародний досвід організації онлайн-волонтерства в організаціях різного типу. Онлайн-волонтерство може стати важливим людським ресурсом для розвитку новостворених громад, стати у нагоду під час експертної оцінки, пошуку найкращих форм та методів роботи, розробки ефективного дизайну системи соціальних послуг.

Наразі, актуальним залишається питання запровадження конкурсів проєктів, спрямованих на розвиток волонтерського руху, покращення менеджменту волонтерської діяльності, формування культури волонтерства серед різних верств населення в громадах.

Наразі, на державному рівні відсутня програма сприяння розвитку волонтерської діяльності, яка б містила фінансування заходів на підтримку заходів організацій громадянського суспільства, закладів освіти, та інших організацій і установ, спрямованих на розвиток волонтерства.

Для вирішення цієї проблеми було б доцільно створити п'ятирічну цільову Програму інституційної підтримки розвитку волонтерської діяльності в Україні. Передбачити видатки державного бюджету на її реалізацію.

⁵⁴ Про волонтерську діяльність. Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3236-17> (дата звернення: 05.01.2021)

Підтримка волонтерських ініціатив як інструменту активізації людських ресурсів місцевих громад підсилить сприйняття громадою прийнятих спільно рішень, щодо напрямків розвитку громади, дасть можливість залучити значні інтелектуальні, а також матеріальні ресурси.

Висновки

Отже, волонтерська діяльність потребує вдосконалення нормативно-правового забезпечення, створення необхідних умов на національному, регіональному та місцевому рівнях для її дієвості. Адже волонтерство на рівні громади допомагає людям досягти більшого впливу на власне життя та покращення його якості. Зокрема, участь у волонтерській діяльності людей, які самі потребують допомоги, зарекомендувала себе як діяльність, що допомагає їм змінити своє життя на краще. Допомагаючи іншим, вони стають впевненими у своїх силах, здібностях, опановують нові навички та встановлюють нові важливі й корисні соціальні зв'язки. Також, волонтерство дає змогу особистості знайти себе та привнести у своє життя ті цінності та звички, завдяки яким людині матиме здорове, продуктивне і насичене життя.

Polsko-ukraińska współpraca naukowa Chełm-Niżyn: 2013-2021

Wspólne publikacje pedagogiczne

Katedry Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej
Niżyńskiego Państwowego Uniwersytetu im. M. Gogola (Ukraina) i
Katedry Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w
Chełmie

Monografie:

- Робота на телефоні довіри* / Г. Бейгер, С. Борисюк, Lublin 2013.
- Niedostosowanie społeczne. Teorie i doświadczenia*, red. H. Bejger, R. Kartaszyńska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2014.
- Problemy osób niepełnosprawnych we współczesnym świecie*, red. H. Bejger, M. Łobacz, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2014.
- Vocational training. Some problems and contexts*, red. H. Bejger, H. Rusyn, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm 2016.
- Współczesna rodzina jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze*, red. H. Bejger, O. Lisovets, R. Kartaszyńska, S. Borysiuk, Chełm-Niżyn 2016.
- Aktualne problemy społeczne w ukraińskich i polskich realiach, tendencjach, perspektywach*, red. H. Bejger, S. Borysiuk, O. Lisovets, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm-Niżyn, 2018.
- Prawa dziecka w przestrzeni życia społecznego*, red. H. Bejger, P. Skrzydlewski, Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm, 2018.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekt socjopedagogiczny*, red. H. Bejger, S. Borysiuk, O. Lisovets, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm-Niżyn, 2019.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty edukacyjne i socjokulturowe*: monografia, red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, Chełm, 2021.
- Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych*. Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2021.

Opracowania metodyczne:

- Методика та організація соціально-педагогічного тренінгу* / Борисюк С., Бейгер Г., Конончук А., Криловець М. Ніжин, 2013.
- «Телефон Довіри» як спеціалізована соціальна служба*: навч. посіб. / Лісовець О., Бейгер Г., Плахотнік О. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 139 с.
- Практикум із самовиховання*: навч.-метод. посіб. / Лісовець О., Борисюк С., Бутурлим Т., Бейгер Г. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 149 с.
- Практикум із соціальної роботи*: методичні рекомендації / Борисюк С., Лісовець О., Новгородський Р., Бейгер Г. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 126 с.
- Соціально-педагогічне консультування*: методичні рекомендації / Борисюк С., Бондаренко Г., Бейгер Г. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 104 с.